

Nr 10 A.

Godkänd av första kammaren den 9 april 1924.

Godkänd av andra kammaren den 9 april 1924.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1924—1925 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

(Statsutskottets utlåtanden nr 10 och 18 samt memorial nr 27.)

Till Konungen.

Departementet.

1:o) Uti den till riksdagen den 2 januari 1924 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1924—1925 har Eders Kungl. Maj:t i avseende å tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till handelsdepartementet, föreslagit riksdagen (punkt 1 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över handelsärenden nämnda dag) att till upprätthållande av handelsdepartementets verksamhet, utöver det ordinarie anslaget, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 14,172 kronor.

Riksdagen har till *upprätthållande av handelsdepartementets verksamhet*, utöver det ordinarie anslaget, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 14,172 kronor.

Centrala verk med underlydande stater.

2:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2) att, med godkännande av det av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade förslaget till stat för kommerskollegium, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, minska det ordinarie förslagsanslaget till kommerskollegium, nu 514,420 kronor, med 10,000 kronor till 504,420 kronor.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag, har, med godkännande av det av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 2 januari 1924 förordade förslaget till stat för kommerskollegium, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, minskat det ordinarie förslagsanslaget till *kommerskollegium*, nu 514,420 kronor, med 10,000 kronor till 504,420 kronor.

3:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3) att till upprätthållande av kommerskollegii verksamhet, utöver det ordinarie förslagsanslaget, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 58,400 kronor.

Då riksdagen funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag, får riksdagen alltså anmäla, att riksdagen till *upprätthållande av kommerskollegii verksamhet*, utöver det ordinarie förslagsanslaget, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 58,400 kronor.

4:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 7) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till *arvode åt en assistent vid sprängämnesinspektionen* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 6,048 kronor.

5:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till *arvoden åt två assistenter vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 12,096 kronor.

6:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 10) att till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 198,450 kronor.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag, har till *anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 198,450 kronor.

7:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 11) att, med godkännande av ny stat för navigationsskolorna i riket, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, sänka det ordinarie anslaget till navigationsskolorna, nu 178,645 kronor, med 10,145 kronor till 168,500 kronor.

Det ordinarie anslaget till navigationsskolorna är i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptaget med 178,645 kronor. Av detta anslag äro enligt den för navigationsskolorna gällande staten 86,300 kronor avsedda till löner åt föreståndare och ordinarie lärare, 67,770 kronor till arvoden åt extra lärare, 9,850 kronor till böckers, undervisningsmateriells och andra

inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m., 10,525 kronor till extra lärarkrafter vid behov, vikariatsarvoden m. m. och 1,200 kronor till arvode åt en examensförrättare i 1:a och 2:a maskinistklasserna, varjämte till Eders Kungl. Maj:ts disposition ställts ett belopp av 3,000 kronor.

Utöver det ordinarie anslaget har under en följd av år för beredande av ytterligare medel för navigationsskolornas uppvärmning och belysning å extra stat anvisats ett särskilt anslag, vilket för innevarande budgetår är upptaget med ett belopp av 3,800 kronor.

Den av Eders Kungl. Maj:t nu föreslagna nedsättningen av ordinarie anslaget till navigationsskolorna är föranledd *dels* av indragning av 3:dje maskinistklassen vid navigationsskolan i Malmö och en av de vid Stockholms navigationsskola inrättade tvenne 2:a maskinistklasserna, *dels ock* av ifrågasatt minskning ej mindre av den i staten för navigationsskolorna ingående anslagsposten till extra lärarkrafter vid behov, vikariatsarvoden m. m. från 10,525 kronor till 9,000 kronor än även av den till Eders Kungl. Maj:ts disposition ställda anslagsposten å 3,000 kronor till 1,010 kronor.

För beredande av ytterligare medel till navigationsskolornas uppvärmning och belysning har Eders Kungl. Maj:t under nästföljande punkt äskat ett anslag å 2,800 kronor.

Det av Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget till stat för navigationsskolorna har icke givit riksdagen anledning till erinran, och har riksdagen likaledes ansett sig böra anvisa det av Eders Kungl. Maj:t för beredande av ytterligare medel till ifrågavarande skolors uppvärmning och belysning äskade anslaget. Återkommande till detta anslag under nästföljande punkt får riksdagen alltså nu anmäla, att riksdagen, med godkännande av stat för navigationsskolorna i riket av den lydelse, bilaga A vid denna skrivelse utvisar, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, sänkt det ordinarie anslaget till *navigationsskolorna*, nu 178,645 kronor, med 10,145 kronor till 168,500 kronor.

8:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12) och under hänvisning till vad riksdagen under nästföregående punkt anfört, får riksdagen anmäla, att riksdagen för *beredande av ytterligare medel till navigationsskolornas uppvärmning och belysning* å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 2,800 kronor.

9:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 13) har riksdagen å riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptagit det ordinarie reservationsanslaget till *navigationslärarkursen* utan angivet belopp.

10:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 14) har riksdagen höjt det ordinarie förslagsanslaget till *ålderstillägg för personalen*

vid undervisningsanstalter för sjöfart, nu 11,000 kronor, med 12,000 kronor till 23,000 kronor.

11:o Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 16) att dels från och med den 1 juli 1924 bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid lots- och fyrstaten på följande sätt:

Distriktsbefäl och personal å distriktsexpeditionerna.

Befattningshavare.	Avlöningsgrad.
3 lotskaptener	A 11
3 »	A 10
7 lotslöjtnanter	A 9
9 expeditionsbiträden, manliga	A 4
..... eller kvinnliga	B 2

Lotspersonal.

18 överlotsar	A 8
19 lotsförmän å 1:a klass lotsplats	A 7
27 » » 2:a » »	A 5
337 lotsar » 1:a » »	A 4
85 » » 2:a » »	A 3
42 lotsförmän » 3:e » »	A 3
48 lotsar » 3:e » »	A 2

Personal å fyrskepp och fyr samt å gasstation.

12 fyrmästare å 1:a klass fyrskepp	A 8
1 distriktsfyrmästare	A 8
26 fyrmästare å 1:a klass fyr	A 8
1 » » gasstation	A 8
6 » » 2:a klass fyrskepp	A 6
37 » » 2:a » fyr	A 6
2 » » 3:e » fyrskepp	A 4
20 » » 3:e » fyr	A 4
24 fyrvaktare » 1:a » fyrskepp	A 3
27 » » 1:a » fyr	A 3
1 » » gasstation	A 3
8 » » 2:a och 3:e klass fyrskepp	A 2
48 » » 2:a » 3:e » fyr	A 2
99 fyrbiträden å fyrskepp, fyr och gasstation	A 1

Personal å lotsverkets ångfartyg.

1 befälhavare	A 9
7 maskinister	A 6;

dels ock, med godkännande av de utav departementschefen i statsrådsprotokollet förordade förslag till avlöningsstat för lotsstyrelsen, till avlöningsstat för lots- och fyrstaten samt till omkostnadsstat för lots- och fyrinrättningen, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, minska det ordinarie förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen, nu 6,105,915 kronor, med 361,415 kronor till 5,744,500 kronor.

Vid den prövning, riksdagen ägnat Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion, (I: 168) vari hemställts, att riksdagen i huvudsaklig anslutning till en av skolöverstyrelsen och lotsstyrelsen gemensamt verkställd utredning måtte besluta,

dels följande grunder i fråga om undervisningen av lots- och fyrpersonalens barn, nämligen:

1) Lots- och fyrpersonalens barn äga åtnjuta undervisning i skolor tillhöriga de skoldistrikt, inom vilka de äro bosatta. Där antalet barn sådant påkallar, upprättas särskild, till vederbörande lots- eller fyrplats förlagd skola.

2) Där barnen på grund av skolvägarnas längd och beskaffenhet icke lämpligen kunna under skoltiden kvarbo i hemmet, utgår bidrag till inackordering eller till hållande av skolhushåll.

3) För skola, som, på sätt under punkt 1 sagts, upprättats på lots- eller fyrplats, upplåter statsverket lokaler med nödigt bränsle. Förutom understöd enligt gällande bestämmelser till lärarens avlöning lämnar lotsverket åt läraren bostad med bränsle eller ersättning därför enligt bestämmelserna i gällande bostadsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolor.

4) För barn, vilka på sätt under punkt 2 sagts icke under skolgången kunna kvarbo i hemmet, lämnas inackorderingsbidrag eller bidrag för skolhushåll efter ortens pris med lägst 20 och högst 40 kronor per månad, vartill statsbidrag utgår med $\frac{9}{10}$. För barn, som åtnjuter undervisning i folkskola eller fortsättningsskola, må statsbidrag till inackordering eller hållande av skolhushåll utgå, så länge det tillhört sådan skola. För barn, som undervisas i annan skola än ovan nämnts, må dylikt bidrag utgå från och med höstterminen det år, barnet fyller 7 år, till och med vårterminen det år, det fyller 13 år;

dels ock för bestridande av kostnaderna härför, med uteslutande av det i lotsverkets stat uppförda anslaget till undervisningsanstalterna vid lotsverket, i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppföra ett ordinarie förslagsanslag till skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn samt för nästkommande budgetår uppföra sagda anslag med 36,000 kronor.

Mot vad Eders Kungl. Maj:t i fråga om förevarande anslag föreslagit riksdagen har riksdagen icke funnit anledning till erinran, liksom ej heller mot de framlagda statförslagen.

Vad den ovanberörda motionen beträffar, har riksdagen visserligen, i likhet med vad däri framhålles, ansett, att lotsbarnskolorna i sin nuvarande anordning

Personal å lotsverkets ångfartyg.

1 befälhavare	A 9
7 maskinister	A 6;

dels ock med godkännande av de av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 2 januari 1924 förordade förslag till avlöningsstat för lotsstyrelsen, till avlöningsstat för lots- och fyrstaten samt till omkostnadsstat för lots- och fyrinrättningen, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, minskat det ordinarie förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen, nu 6,105,915 kronor, med 361,415 kronor till 5,744,500 kronor.

12:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 18)

dels besluta, att den vid avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, fogade tjänsteförteckningen må, vad patent- och registreringsverket angår, från och med den 1 juli 1924 erhålla följande ändrade utseende:

Befattningshavare.	Avlöningsgrad.
Generaldirektör	A 3
Byråchefer	B 20
Byrådirektörer	B 18
Förste byråingenjörer	B 15
Bibliotekarie	B 15
Sekreterare	B 15
Byråingenjörer	B 13
Kassör och räkenskapsförare	B 13
Registrator	B 13
Notarier	B 13
Kontorsskrivare, kvinnlig	C 5
Kanslibiträden, kvinnliga	C 3
Kontorsbiträden, kvinnliga	C 2
Skrivbiträden, kvinnliga	C 1
Förste expeditionsvakt	B 3
Expeditionsvakter	B 1;

dels från och med den 1 juli 1924 bestämma antalet ordinarie befattningshavare hos patent- och registreringsverket på följande sätt:

Befattningshavare.	Avlöningsgrad.
1 generaldirektör	A 3
6 byråchefer	B 20
19 byrådirektörer	B 18
4 förste byråingenjörer	B 15
1 bibliotekarie	B 15

Befattningshavare.	Avlöningsgrad.
1 sekreterare	B 15
5 byråingenjörer	B 13
1 kassör och räkenskapsförare	B 13
1 registrator	B 13
4 notarier	B 13
1 kontorsskrivare, kvinnlig	C 5
6 kanslibiträden, kvinnliga	C 3
15 kontorsbiträden, kvinnliga	C 2
2 skrivbiträden, kvinnliga	C 1
1 förste expeditionsvakt	B 3
5 expeditionsvakter	B 1;

dels ock, med godkännande av det av departementschefen förordade förslaget till stat för patent- och registreringsverket, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, minska det ordinarie reservationsanslaget till upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet, nu 936,000 kronor, med 14,800 kronor till 921,200 kronor,

att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel.

De förslag i skilda hänseenden, som under förevarande punkt framlagts, har riksdagen funnit sig böra bifalla och får alltså anmäla, att riksdagen

dels beslutat att den vid avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, fogade tjänsteförteckningen må, vad patent- och registreringsverket angår, från och med den 1 juli 1924 erhålla följande ändrade utseende:

Befattningshavare.	Avlöningsgrad.
Generaldirektör	A 3
Byråchefer	B 20
Byrådirektörer	B 18
Förste byråingenjörer	B 15
Bibliotekarie	B 15
Sekreterare	B 15
Byråingenjörer	B 13
Kassör och räkenskapsförare	B 13
Registrator	B 13
Notarier	B 13
Kontorsskrivare, kvinnlig	C 5
Kanslibiträden, kvinnliga	C 3
Kontorsbiträden, kvinnliga	C 2
Skrivbiträden, kvinnliga	C 1
Förste expeditionsvakt	B 3
Expeditionsvakter	B 1;

dels från och med den 1 juli 1924 bestämt antalet ordinarie befattningshavare hos patent- och registreringsverket på följande sätt:

Befattningshavare.	Avlöningsgrad.
1 generaldirektör	A 3
6 byråchefer	B 20
19 byrådirektörer	B 18
4 förste byråingenjörer	B 15
1 bibliotekarie	B 15
1 sekreterare	B 15
5 byråingenjörer	B 13
1 kassör och räkenskapsförare	B 13
1 registrator	B 13
4 notarier	B 13
1 kontorsskrivare, kvinnlig	C 5
6 kanslibiträden, kvinnliga	C 3
15 kontorsbiträden, kvinnliga	C 2
2 skrivbiträden, kvinnliga	C 1
1 förste expeditionsvakt	B 3
5 expeditionsvakter	B 1;

dels ock med godkännande av det av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 2 januari 1924 förordade förslaget till stat för patent- och registreringsverket, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, minskat det ordinarie reservationsanslaget till *upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet*, nu 936,000 kronor, med 14,800 kronor till 921,200 kronor,

att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel.

13:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 20) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

dels till *bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings- m. fl. register* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra förslagsanslag av 4,000 kronor,

dels ock medgivit, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar må tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

14:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 23) att *dels* från och med 1 juli 1924 bestämma antalet ordinarie befattningshavare hos statens provningsanstalt på följande sätt:

Befattningshavare.	Avlöningsgrad
1 överdirektör	A 2
5 avdelningschefer	B 19
4 förste avdelningsingenjörer	B 15
4 avdelningsingenjörer	B 13
1 kassör och räkenskapsförare	B 12
2 kontorsskrivare	C 5
2 laboratoriebiträden av 1:a klass	C 5
4 » » 2:a »	C 4
1 kanslibitråde	C 3
1 förste verkmästare	B 8
1 verkmästare	B 6
1 instrumentmakare	B 5
1 expeditionsvakt	B 1;

dels ock, med godkännande av det av departementschefen förordade förslaget till stat för statens provningsanstalt, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, minska det ordinarie förslagsanslaget till upprätthållande av provningsanstaltens verksamhet, nu 306,500 kronor, med 17,300 kronor till 289,200 kronor,

att utgå i första hand av inkomster av statens provningsanstalt.

Riksdagen, som icke funnit skäl till erinran mot vad Eders Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit, får sålunda anmäla, att riksdagen *dels* från och med den 1 juli 1924 bestämt antalet ordinarie befattningshavare hos statens provningsanstalt på följande sätt:

Befattningshavare.	Avlöningsgrad
1 överdirektör	A 2
5 avdelningschefer	B 19
4 förste avdelningsingenjörer	B 15
4 avdelningsingenjörer	B 13
1 kassör och räkenskapsförare	B 12
2 kontorsskrivare	C 5
2 laboratoriebiträden av 1:a klass	C 5
4 » » 2:a »	C 4
1 kanslibitråde	C 3
1 förste verkmästare	B 8
1 verkmästare	B 6
1 instrumentmakare	B 5
1 expeditionsvakt	B 1;

dels ock med godkännande av det av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 2 januari 1924 förordade förslaget till stat för statens provningsanstalt, att tillämpas från och med den 1 juli 1924, minskat det ordinarie förslagsanslaget till *upprätthållande av*

provvningsanstaltens verksamhet, nu 306,500 kronor, med 17,300 kronor till 289,200 kronor,

att utgå i första hand av inkomster av statens provvningsanstalt.

Handel och sjöfart.

15:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 24) att, under förutsättning att verksamheten vid handelshögskolan i Stockholm fortsättes efter i huvudsak den nu följda planen, såsom bidrag till underhållande av samma skola under läsåret 1924—1925 å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 40,000 kronor, att till handels-högskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas med hälften under senare halvåret 1924 och återstående hälften under förra halvåret 1925 under villkor, att minst tolv friplatser för studerande vid högskolan komma att finnas inrättade under hela läsåret 1924—1925.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag, får alltså anmäla, att riksdagen, under förutsättning att *verksamheten vid handelshögskolan i Stockholm* fortsättes efter i huvudsak den nu följda plan, såsom bidrag till underhållande av samma skola under läsåret 1924—1925 å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 40,000 kronor, att till handels-högskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas med hälften under senare halvåret 1924 och återstående hälften under förra halvåret 1925 under villkor, att minst tolv friplatser för studerande vid högskolan komma att finnas inrättade under hela läsåret 1924—1925.

16:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 26) att såsom understöd till auktoriserade handelskammare i riket, att utgå med ett belopp av 2,000 kronor till envar handelskammare under av departementschefen förordade villkor, å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 24,000 kronor.

Jämväl för år 1924 torde de auktoriserade handelskamrarna i riket bära i viss utsträckning beredas understöd av statsmedel.

Vad anslagsbeloppets storlek beträffar har, såsom av statsrådsprotokollet framgår, kommerskollegium för sin del uttalat, att redan det förut åt envar handelskammare tillmätta beloppet av 3,000 kronor varit synnerligen knappt och att kollegium därför vore av den meningen, att anslaget, så snart förhållandena det medgäve, ånyo borde höjas till samma storlek, som det tidigare under en följd av år haft. För nästkommande budgetår har emellertid kollegium av sparsamhetsskäl icke ifrågasatt högre belopp än som utgått för år 1923. Eders Kungl. Maj:t har ock upptagit anslaget för budgetåret med oförändrat belopp.

Denna Eders Kungl. Maj:ts ståndpunkt till frågan har riksdagen under

förhandenvarande förhållanden ansett sig böra godtaga. Med hänsyn till de avsevärda nedsättningar, som redan vidtagits och ytterligare måste vidtagas såväl i anslagen till statens egna verk och inrättningar som även i bidragen till enskilda, har riksdagen sålunda funnit skäl icke föreligga att å förevarande punkt gå utöver Eders Kungl. Maj:ts, å kommerskollegii framställning i ämnet grundade förslag.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen såsom *understöd till auktoriserade handelskammare i riket*, att utgå med ett belopp av 2,000 kronor till envar handelskammare under av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 2 januari 1924 förordade villkor, å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 24,000 kronor.

17:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 27) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, såsom understöd för år 1924, på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 2 januari 1924 förordats, till *svenska handelskammare i utlandet* å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 50,000 kronor.

18:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 28) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, under villkor att *Sveriges allmänna exportförening* under år 1924 bedriver sin verksamhet i huvudsakligen den form och i minst den omfattning, som i förededd förslagsstat för samma år anges, samt att i granskningen av föreningens verksamhet och räkenskaper deltagar en av Eders Kungl. Maj:t förordnad revisor, såsom bidrag till föreningens verksamhet under sistnämnda år å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 20,000 kronor med skyldighet för föreningen att såväl till chefen för handelsdepartementet som ock till kommerskollegium avgiva berättelse om föreningens verksamhet under år 1924 ävensom redogörelse för föreningens ekonomiska ställning vid utgången av samma år.

19:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen till täckande av den å Sverige belöpande delen av kostnaderna under år 1925 för en *internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik* å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra förslagsanslag av 900 kronor.

20:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 30) att å riksstaten för budgetåret 1924—1925 för ersättning till sjömanshusen anvisa ett extra anslag av 140,000 kronor för beredande under år 1924 åt sjömanshusen av skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktigas inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande uppgifter för statsverkets räkning.

I sammanhang med Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag har riks-

dagen till behandling förehåft två särskilda inom riksdagen väckta motioner. I den ena (II: 46) har yrkats, att riksdagen måtte höja det under förevarande punkt upptagna anslaget till sjömanshusen från av Elders Kungl. Maj:t föreslagna 140,000 kronor med 22,000 kronor till 162,000 kronor, och i den andra (II: 234) har hemställts, att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga det extra anslaget för beredande under år 1924 åt sjömanshusen av skäligen ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktigas inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande uppgifter för statsverkets räkning till 162,000 kronor.

I motionen nr 46 har anförts följande:

»I årets statsverksproposition under tionde huvudtiteln föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att för budgetåret 1924—1925 inknappa anslaget till sjömanshusen från nu gällande kronor 162,000 till kronor 140,000.

Som stöd för denna inknappning av anslaget anför statsrådet Wohlin bl. a. att: 'En sänkning av anslaget till exempelvis 140,000 kronor skulle med hänsyn till det stora antalet sjömanshus, 47 stycken, på vilket anslaget fördelas, endast i jämförelsevis ringa mån inverka på det till varje särskilt sjömanshus senast beviljade understödsbeloppet och knappast behöva föranleda någon minskning i omfattningen av den av sjömanshusen bedrivna understödsverksamheten. Sjömanshusens kapitaltillgångar hava nämligen, enligt vad jag från kommerskollegium inhämtat, under femårsperioden 1918—1922 i medeltal per år ökats med 2,9 procent, medan kollegium i en år 1921 till sjömanshusen avlåten skrivelse angående normerna för understödsutdelningen förklarar sig finna en årlig fondering av 2 procent nöjaktigt betryggande för den framtida verksamheten. Den ovan ifrågasatta anslagsnedsättningen torde vid sådant förhållande kunna — utan att behöva föranleda inskränkning av understödsverksamheten — i mån av behov kompenseras genom en något minskad fondering'.

Nu är det ju emellertid så, att sjömanshusens inkomster huvudsakligen utgöras av de medel, som inflyta genom att 1 procent av varje sjömans intjänta lön tillfaller sjömanshuset. Och det måste väl betraktas som i hög grad olämpligt att för statens administrativa verksamhet använda dessa sjöfolkets understödsmedel.»

Motionen nr 234 är av följande lydelse:

»I propositionen angående anslagen under tionde huvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1924—1925 för ersättning till sjömanshusen anvisa ett extra anslag av 140,000 kronor. Anslaget avser att utgöra 'skäligen ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktigas inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande uppgifter för statsverkets räkning'.

Detta anslag till sjömanshusen, vilket efter att hava utgått för vart och ett av åren 1900—1911 med 30,000 kronor samt sedermera till och med år 1920 med 40,000 kronor per år, höjdes från och med år 1921 till 162,000 kronor.

Som bekant utöva sjömanshusen, vid sidan av bestyren för statsverkets räkning, sedan gammalt en synnerligen behjärtansvärd verksamhet genom utdelande av understöd till behövande sjöfolk eller deras efterlevande änkor och barn. Särskilt med hänsyn till sjömanshusens ifrågasatta verksamhet synes mig den föreslagna sänkningen av deras statsanslag icke vara befogad. Jag tillåter mig här i korthet erinra om en

del omständigheter, som synts mig böra hava mera beaktats vid de överväganden, som lett till förslaget om anslagets sänkning.

Sjömanshusen representera en mycket gammal institution. Verksamheten började år 1748 genom inrättandet av Stockholms sjömanshus och Göteborgs år 1752, varefter i rask följd tillkommo sjömanshus i flertalet stapelstäder. Ett närmare studium av såväl motiven till det reglemente, vilket uppgjordes i samband med sjömanshusinstitutionens tillkomst, som ock själva reglementets bestämmelser och handlingarna rörande tillkomsten av de sjömanshus, som trädde det första i spåren, giver otvetydigt vid handen, att sjömanshusens främsta uppgift var understödsverksamheten. Den följande utvecklingen utvisar ett allt längre gående anlitande av sjömanshusen för huvudsakligen statliga uppgifter. Omfattningen av dessa senare uppgifter framgår därav, att densamma utan erinran från något håll beräknats numera utgöra 75 procent av sjömanshusens hela arbetsområde. Genom att staten under lång tid underlåtit att i tillräcklig grad bidraga till de härav föranledda avsevärda förvaltningskostnaderna, hava givetvis de avgifter, som särskilt sjöfolket i form av s. k. hyresavgifter betala till sjömanshusen, till en del undandragits det ändamål, vartill desamma äro avsedda, nämligen understödsverksamheten. Enligt av '1917 års sjömanshuskommitterade' verkställda beräkningar i sitt den 18 november 1919 avgivna betänkande skulle staten blott sedan 1889 på detta sätt frändragit sjömanshuskassorna och understödsverksamheten ett belopp, räntor oräknade, av minst 1½ miljon kronor.

Det var tydligen påpekandet härav, som föranledde 1915 års riksdag att begära den i innevarande års proposition omförmälda undersökningen om förhållandet mellan sjömanshusens statliga och övriga uppgifter. Jag vill härutinnan särskilt fästa uppmärksamheten på att riksdagen i samband därmed uttalade, att när nyssnämnda undersökning blivit verkställd, *'borde enligt riksdagens förmenande staten omedelbart till sjömanshusen erlägga det årliga belopp, som kunde befinnas utgöra skälig ersättning för sjömanshusens arbete för statens räkning'*.

Riksdagen, som fann frågan om sjömanspensioneringen böra snarast upptagas till förnyad behandling, uttalade samtidigt såsom sin mening, *'att förverkligandet av de önskemål, som av riksdagen' förut 'framhållits, nämligen ökat statsbidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader samt utjämning och förbättring av sjömanshusens understödsverksamhet, icke finge fördröjas av en utredning av pensionsfrågan och densammes slutliga lösning'*.

Den begärda utredningen, som strax efteråt igångsattes, gav beträffande beräkningen av förhållandet mellan sjömanshusens statliga och andra uppgifter det resultat, jag redan här ovan angivit, varjämte den utvisade, som ju måste hava varit att vänta, att ett bland de främsta och nödvändigaste medlen till förbättrande och utjämning av sjömanshusens understödsverksamhet var, att staten ökade sitt bidrag till sjömanshusen till ett belopp, som stode i rättvist förhållande till statens anlitande av sjömanshusen för statliga uppgifter.

Vid de närmare överväganden, som följde i anledning av de försägar, vari den anbefallda utredningen resulterade, befanns, att förslagen stode i det samband med frågan om sjöfolkspensioneringen, att de icke borde slutligt bedömas, förrän sistnämnda fråga slutbehandlats. För att emellertid så långt möjligt tillgodose det trängande behovet av förstärkning av sjömans-

husens möjligheter att tillfredsställande besörja understödsverksamheten och sålunda tillmötesgå även riksdagens egna uttalade önsknings i saken, framställdes på sin tid förslaget, att riksdagen skulle anvisa ett belopp för ändamålet, som utgjorde 75 procent av kostnaderna för det *billigaste* av de två förslag rörande sjömanshusens organisation, som förelägo, därvid, för att riksdagen ej heller skulle behöva föregripa sitt slutliga ståndpunkts-tagande vis å vis det i själva verket rätta förhållandet mellan sjömanshusens statliga och andra uppgifter, icke togs med i beräkning några som helst dyrtidstillägg på de kostnadsbelopp vid förkrigsnivå, nämnda förslag innefattade. På detta sätt tillkom det av riksdagen sedermera utan ringaste erinran godkända anslagsbeloppet, 162,000 kronor, varom fördragande departementschefen fann sig kunna göra det i årets statsverksproposition refererade uttalandet, att han *'av vad i ärendet förekommit blivit övertygad om, att statsverkets kostnader icke kunde ställa sig lägre än vad sålunda beräknats'*.

Det lär vara det sålunda ökade anslaget till sjömanshusen och de därigenom något ökade möjligheterna att verksamt bidra till i varje fall understödsverksamhetens *utjämning* de olika sjömanshusen emellan, som föranlett kommerskollegium att 29 mars år 1921 utfärda de av departementschefen antydda normerna för utdelningen av understöd. Jag kan icke dela herr departementschefens uppfattning av innebörden av nämnda kommerskollegii yttrande, varom i statsverkspropositionen säges, att kollegium *'förklarar sig finna en årlig fondering av 2 procent nöjaktigt betryggande för den framtida verksamheten'*. Jag har berett mig tillfälle att taga del av denna skrivelse och kan av de däri använda ordalagen icke draga samma slutsats som herr departementschefen. Det heter nämligen däri: *'för ett framtida något så när jämnt¹ besörjande av understödsverksamheten kräves en årlig fondering av omkring¹ 2 procent av kassans kapitalbehållning vid senaste bokslut'*. Av sammanhanget, vari detta uttryck förekommer, framgår att kollegium härmed icke avsett att reglera understöden *uppåt*, utan endast velat sörja för att *framtiden* icke skulle behöva föra med sig regleringen av dessa *nedåt*, varjämte åsyftats att underlätta den av riksdagen begärda *utjämningen* av verksamheten och en synnerlig behövlig *förbättring* av understödets belopp. Understöden måste genomsnittligt sett betraktas såsom allt för låga: år 1922 i genomsnitt för understödstagare, enligt vad jag inhämtat, endast omkring 73 kronor. Jag tillåter mig vidare erinra om att anledningen till den av herr departementschefen påtalade relativt höga fonderingen, i medeltal för åren 1918—1922: 2.9 procent per år, uppenbarligen beror på rent tillfälliga förhållanden, nämligen bland annat de höga inkomsterna, särskilt under år 1920, av hyresavgifter, som sedermera i *själva verket avsevärt nedgått på grund av hyrnornas alltjämt fortgående sänkning*. Därtill kommer ock, att inkomsten av tonavgifter alltid är osäker, då den är beroende av utrikessjöfartens omfattning. Man har föga anledning antaga, att en fortsatt fondering av 2.9 procent skulle kunna fortsättas ens med bibehållande av den nuvarande omfattningen av understödsverksamheten, som i stället uppenbarligen måste tillgodoses kraftigare än hittills.

Det kan då icke te sig tillrädligt att nu företaga en sänkning av statens redan förut i underkant beräknade bidrag.

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta påpeka, att de i förhållande till penningvärdet ytterligt blygsamma understöden icke kunna anses

¹ Kursiverat här.

motsvara syftet med användningen av de utgifter, som bland annat av sjöfolket under långa tider erlagts till sjömanshusen, och nu väsentligt förhöjts, vilket också icke utan fog torde vara en allmän uppfattning inom sjöfartskretsar.

Beloppen kunna enligt vad jag erfarit för närvarande antagas utgöra i medeltal, räknat på 10 månaders seglationstid: för fullbefaren sjöman 15 å 18 kronor, för underbefäl 25 å 40 kronor och för befälhavare 50 å 80 kronor per år.

Även redarnas bidrag ha genom den under år 1918 genomförda höjningen av beräkningsgrunden för tonavgifterna avsevärt ökats.

Därjämte vill jag erinra om att, fränsett understöden, sjömanshusens utgifter, vilka år 1916 uppgingo till 269,748 kronor, därav till avlöningar 190,193 kronor, år 1922 uppgingo till 503,761 kronor, därav till avlöningar 357,874 kronor. Någon annan avsevärd minskning å dessa än den, som kan ske å avlöningarna genom sjunkande index, torde icke kunna förväntas. De utdelade understöden, s. k. gratial, uppgingo, fränsett de s. k. tillfälliga understöden, år 1916 till sammanlagt 330,060 kronor och år 1922 till sammanlagt 387,922 kronor.

Då sjömanshusens första uppgift är understödsverksamhet, torde disproportionen vara uppenbar. Den av 1917 års sjömanshuskommittierade beräknade andel i dessa kostnader, som skulle påvila staten, skulle alltså, även om icke dyrtidstilläggen beräknas, för år 1922 uppgå till över 300,000 kronor. Anslaget, som nu föreslås nedsatt till 140,000, utgick samma år med 162,000 kronor.

Det synes mig under dessa förhållanden, att den sänkning av statsunderstödet, som i den kungl. propositionen föreslagits, icke skulle vara tillräckligt motiverad. Den skulle utan att ur budgetsynpunkt äga större betydelse motverka möjligheterna för utjämnande och förbättrande av sjömanshusens understödsverksamhet och innebära tillgodoseende av statsintressen på bekostnad av de intressen, som ligga bakom sjöfolks och redares avgifter till sjömanshusen.»

Vid anmälan av förevarande anslagsäskande har departementschefen anfört, att, då frågan om sjömanshusens omorganisation icke kunde upptagas till prövning i sådan tid, att anslagsberäkningen för nästinstundande statsregleringsperiod därav kunde påverkas, han ansett sig böra utgå ifrån, att den i avseende å statsbidraget till sjömanshusen nu tillämpade, mera provisoriska anordningen borde i huvudsak förbliva gällande även i vad angår bidraget för år 1924.

Detta har emellertid synts departementschefen icke hindra, att såsom ett led i de pågående besparingssträvandena en viss nedsättning av den för de senaste åren utgående anslagssumman, 162,000 kronor, vidtoges. En sänkning av anslaget till 140,000 kronor har sålunda av departementschefen ifrågasatts.

Till departementschefens förslag härutinnan kan riksdagen emellertid icke ansluta sig. För genomförandet av den för sjömanshusens ekonomiska verksamhet, särskilt understödsutdelningen, fastställda planen synes nämligen riksdagen önskvärt, att de faktorer, som härå inverka, i största möjliga utsträckning lämnas orubbade. Då, såsom ock motionsvis på-

pekats, av sjömanshusens förnämsta inkomstkällor — hyresavgifter, tonavgifter, räntor å sjömanshuskassorna och statsanslaget — hyresavgifterna på grund av hyornas nedätgående måste befaras komma att under närmaste framtiden minskas samt tonavgiftsuppbörden, vilken ju är beroende av utrikessjöfartens större eller mindre livlighet, alltid är osäker, synes det riksdagen sålunda angeläget, att statens bidrag till sjömanshusen för utförande av uppgifter för statens räkning icke minskas. I betraktande härav och med hänsyn jämväl tagen till statens förhållande till sjömanshusen under olika tider och det sält, varpå syftet med sjömanshusens inrättande därvid tillgodosetts, har riksdagen alltså funnit sig böra upptaga anslaget till sjömanshusen för nästkommande budgetår med samma belopp, som under senare åren anvisats.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen alltså anmäla, att riksdagen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till ovanberörda motioner å riksstaten för budgetåret 1924—1925 för *ersättning till sjömanshusen* anvisat ett extra anslag av 162,000 kronor för beredande under år 1924 åt sjömanshusen av skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktigas inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande uppgifter för statsverkets räkning.

21:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 31) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till *läkarundersökning av sjöfolk* i enlighet med de av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 2 januari 1924 angivna grunder å riksstaten för budgetåret 1924—1925 beviljat ett extra förslagsanslag av 35,000 kronor.

22:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 32) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för budgetåret 1924—1925 anvisat till *arvode med 2,000 kronor åt envar av två dispachörsassistenter, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg*, ett extra anslag av 4,000 kronor.

23:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 33) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till täckande av den å Sverige för år 1924 belöpande delen av kostnaderna för *uppehållande av internationell patrulleringstjänst i norra Atlanten* å riksstaten för budgetåret 1924—1925 beviljat ett extra förslagsanslag av 9,500 kronor.

Bergsbruk, industri, hantverk och slöjd.

24:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 34) har riksdagen i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptagit det ordinarie reservationsanslaget till *reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshanteringen hörer*, utan angivet belopp.

25:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 35) att i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptaga

dels det i den ordinarie anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» ingående anslaget till manufakturernas befrämjande med oförändrat belopp, 8,000 kronor,

dels ock de i samma anslagstitel ingående reservationsanslagen, nämligen: reservationsanslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien

och

reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen, utan angivna belopp.

Eders Kungl. Maj:ts förslag om upptagande med oförändrat belopp av det i den ordinarie anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» ingående anslaget till manufakturernas befrämjande har icke givit riksdagen anledning till erinran, och har riksdagen likaledes ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag beträffande reseunderstöd åt de hantverkare m. fl., varom här är fråga.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen upptagit

dels det i den ordinarie anslagstiteln »*Befrämjande i allmänhet av slöjderna*» ingående anslaget till manufakturernas befrämjande med oförändrat belopp, 8,000 kronor,

dels ock de i samma anslagstitel ingående reservationsanslagen, nämligen:

reservationsanslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien

och

reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen, utan angivna belopp.

26:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen sänkt det ordinarie anslaget till *befrämjande av husslöjden*, nu 20,000 kronor, med 5,000 kronor till 15,000 kronor.

27:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 37) att för budgetåret 1924—1925 anvisa

dels för avlönande av en förste torvingenjör och tre torvingenjörer ett extra anslag av 29,900 kronor,

varav dock 400 kronor till förste torvingenjören skola utgå allenast under förutsättning att hans bostadsort är Stockholm,

dels till skrivhjälp åt förste torvingenjören ett extra anslag av 1,500 kronor,

dels ock till beredande, i mån av behov, efter hittills tillämpade grunder, av personliga ålderstillägg åt förste torvingenjören och torvingenjörerna, i varje fall under förutsättning att vederbörande befattningshavare fortfarande med gott vitsord tjänstgör i nämnda egenskap, ett extra anslag av 3,500 kronor.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag, har för budgetåret 1924—1925 anvisat

dels för avlönande av en förste torvingenjör och tre torvingenjörer ett extra anslag av 29,900 kronor,

varav dock 400 kronor till förste torvingenjören skola utgå allenast under förutsättning att hans bostadsort är Stockholm,

dels till skrivhjälp åt förste torvingenjören ett extra anslag av 1,500 kronor,

dels ock till beredande, i mån av behov, efter hittills tillämpade grunder, av personliga ålderstillägg åt förste torvingenjören och torvingenjörerna, i varje fall under förutsättning att vederbörande befattningshavare fortfarande med gott vitsord tjänstgör i nämnda egenskap, ett extra anslag av 3,500 kronor.

28:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 38) har riksdagen under de av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 2 januari 1924 angivna villkor såsom *bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet* under år 1924 å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 2,500 kronor.

29:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 39) att till statsunderstöd för utbildande av lärlingar m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 20,620 kronor.

Riksdagen, som funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förevarande

framställning, har till *statsunderstöd för utbildande av lärlingar m. m.* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 20,620 kronor.

30:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 40) har riksdagen åt *föreningen för svensk hemslöjd* såsom bidrag till uppehållande av dess verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 8,000 kronor.

31:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 41) har riksdagen åt *svenska slöjdföreningen* såsom bidrag för uppehållande av dess verksamhet under år 1924 å riksstaten för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 10,000 kronor.

32:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 42) att till bedrivande genom ingenjörsvetenskapsakademien av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

I sammanhang med Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag har riksdagen till behandling förehått en inom riksdagen väckt motion, (II: 229), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1923—1924 under rubriken tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet å tionde huvudtiteln bevilja ett extra anslag å 12,000 kronor, att av Eders Kungl. Maj:t ställas till ingenjörerna S. V. Berghs och K. E. Larssons disposition för fortsatt försöksdrift vid i motionen omnämnd anläggning på i huvudsak samma villkor, som av Eders Kungl. Maj:t bestämts vid under år 1923 beviljat understöd.

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Som bekant beviljade 1921 års riksdag å tilläggsstat under tionde huvudtiteln ett extra anslag å 105,000 kronor att utnyttjas för de anläggningar eller främjande av de experiment å våra oljeskiffrens bearbetning, som Kungl. Maj:t efter särskild prövning därvid funnit bäst motiverade. Detta anslag är nu förbrukat. Kungl. Maj:t har efter prövning funnit lämpligt tilldela ingenjörerna Bergh och Larsson, vilka fullt fristående och självständigt arbetat på denna uppgift och vilkas arbete särskilt uppmärksammats av statsutskottet vid 1921 års riksdag, utav detta anslag ett belopp av 40,000 kronor i två omgångar, varav 10,000 kronor år 1921 användes för förberedande försök i mindre skala och 30,000 kronor år 1923 tilldelades dem för en anläggning i industriell skala för att stadfästa och bekräfta de vid den första mindre anläggningen vunna synnerligen goda resultaten.

Försöken i större skala hava fullföljts enligt fastställt program, och såsom framgått av pressen och även av uttalanden av en del statsfunktionärer, som besökt anläggningen, hava mycket lovande resultat vunnits. Allmänt har uttryckts tillfredsställelse över att med så relativt blygsamt kapital, som staten beviljat för detta ändamål, ett så positivt resultat kunnat vinnas.

Våra alunskiffer utgöra ju, som är allmänt bekant, förutom stenkolen i Skane en av Sveriges mera betydande fossila naturtillgångar, som, om de användas till att förse landet med olja, torde räcka flera hundra år framåt. En oljeindustri, bedriven ungefär i samma omfattning som exempelvis den skotska skifferoljeindustrien, skulle kunna täcka en betydande del av vårt oljebehov och giva sysselsättning åt icke mindre än omkring 10,000 personer.

Då samtidigt med oljan högvärdig gas utvinnes, lämplig för diverse värmeändamål, resultera dessa nya uppslag i ett rationellt utnyttjande och omläggande av den befintliga kalkindustrien, som f. n. endast utnyttjar en obetydlig del av skifferarna, samt kommer nedläggandet av ett relativt ringa kapital att medföra en betydande vinst för den för jordbruket så viktiga kalkbränningsindustrien. En intressant utredning över denna sak för exempelvis Kinnekulle, där den befintliga försöksanläggningen är förlagd, kommer att ställas till utskottets förfogande.

Den utomordentligt stora betydelse, som en inhemsk oljeindustri, förlagd inne i landet, där rikliga transportleder, sjöar, kanaler och järnvägar finnas, kan icke nog uppskattas, särskilt vid tillfällena, då vi genom politiska förvecklingar få de yttre förbindelserna avskurna, ävensom om man tänker, att den nu kända mängden bergolja endast beräknas kunna räcka en mansålder framåt och att hela världspolitiken f. n. till stor del rör sig om behärskaudet av oljefyndigheterna.

Herrar Bergh och Larsson hava arbetat med stor försiktighet, i det att ingenjör Bergh först företagit noggranna vetenskapliga undersökningar, och hava båda sedan gemensamt tagit sig an den praktiska sidan av saken, varvid utvecklingen gått från mindre till allt större och större uppgifter.

Försöksdriften vid Kinnekulle, sedan ugnen i mitten av augusti blivit färdigställd, har endast kunnat pågå under 2 månaders tid, då vid denna tidpunkt det dem tilldelade anslaget, fast det handhafs med största sparsamhet, redan betydligt överskridits. Driftresultaten hava kontrollerats av norra och mellersta Sveriges ångpanneförening, vars utlåtande likaledes kommer att ställas till utskottets förfogande.

Då det ur flera synpunkter vore högligen önskvärt att snarast möjligt och i samband med tidigare försök fortsätta driften utöver en längre tidsperiod än de två månader, som den nu försiggått, så vågar jag hoppas, att riksdagen än ytterligare må finnas villig bevilja medel för att täcka de direkta kostnader, utan någon ersättning för företagarna själva, som en fortsatt drift erfordrar under cirka ett halvt års tid.

Kostnaderna härför beräknas i runt tal uppgå till 12,000 kronor. En sådan fortsatt drift av anläggningen, medan den ännu kan utnyttjas för försöksändamål, skulle medföra, att skiffer från ett flertal olika områden skulle kunna undersökas och i samband därmed den utvunna oljan, omkring 60 ton, kunna provas för olika ändamål, såsom bränsle och drivmedel för fartyg, såväl vid marinen, handelsflottan som vid fiskeflottan, för provningar av motorer avsedda för järnvägar, för jordbruksändamål etc. Sådana provningar kunna då utföras i så stor skala, att full säkerhet skulle kunna vinnas om oljans praktiska värde.

Herrar Bergh och Larsson ha förbundet sig att ställa alla erforderliga uppgifter till det utskotts förfogande, som kommer att behandla denna sak.

Det ringa kapitalbehov, som här erfordras för att komplettera de redan vunna resultaten, motiverar, trots att allt nu måste gå i sparsamhetens tec-

ken, enligt min åsikt, på grund av denna frågas stora nationalekonomiska betydelse, väl denna statsutgift.»

I likhet med departementschefen har riksdagen ansett, att, med hänsyn till den stora betydelse den av ingenjörsvetenskapsakademien bedrivna verksamheten inom kraft- och bränsleområdet uppenbarligen äger för vår nationella hushållning, verksamheten bör så långt möjligt uppehållas även under nu rådande tryckta ekonomiska förhållanden.

Vad särskilt beträffar den gren av ifrågasatt verksamhet, som avser oljeframställning ur alunskiffer, till vilken verksamhets bedrivande Eders Kungl. Maj:t jämväl beviljat statsunderstöd åt de i motionen omförmälda ingenjörerna Bergh och Larsson, synes denna verksamhet riksdagen värd allt beaktande och uppmuntran. Under erinran om att 1921 års riksdag uttalat sig för, att även på enskild väg igångsatta försök å förevarande område må understödjas med statsmedel, anser riksdagen sålunda att detta jämväl må kunna ske under nästkommande budgetår, i huvudsak i enlighet med motionärens förslag. Emellertid har riksdagen funnit sig icke böra, på sätt motionären ifrågasatt, härtill anvisa särskilt anslag, utan bör det begärda understödet, vars storlek må ankomma på närmare prövning av Eders Kungl. Maj:t, kunna inrymmas i det av Eders Kungl. Maj:t äskade anslaget utan att höjning av detta anslag vidtages.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag och ovanberörda motion till *bedrivande genom ingenjörsvetenskapsakademien av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet m. m.* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Diverse.

33:o Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 44) att höja det ordinarie förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., nu 75,000 kronor, med 25,000 kronor till 100,000 kronor.

Riksdagen, som funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag, har höjt det ordinarie förslagsanslaget till *skrivmaterialier och expenser, ved m. m.*, nu 75,000 kronor, med 25,000 kronor till 100,000 kronor.

34:o Beträffande Eders Kungl. Maj:ts förslag rörande ordinarie förslagsanslaget till tryckningskostnader (punkt 45) kommer riksdagen att framdeles anmäla sitt beslut.

35:o På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 46) har riksdagen minskat det ordinarie reservationsanslaget till

kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 75,000 kronor, med 15,000 kronor till 60,000 kronor.

36:o) Riksdagen får slutligen anmäla, att riksdagen i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptagit samtliga ordinarie anslag under tionde huvudtiteln, vilka icke härövan blivit särskilt omförmälda, med oförändrade belopp.

Stockholm den 9 april 1924.

Med undersåtlig vördnad.

Bilag A.

Stat för navigationsskolorna i riket.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Arvoden	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
1 föreståndare	3,050	1,950	—	—	5,000
3 "	9,150	5,850	—	—	15,000
1 "	2,850	1,650	—	—	4,500
1 lärare vid navigationsavdelning	2,150	1,050	300	—	3,500
9 " " "	19,350	9,450	2,700	—	31,500
1 " " "	2,150	1,050	—	—	3,200
2 " " "	4,300	2,100	—	—	6,400
1 " " maskinistavdelning	2,150	1,050	300	—	3,500
3 " " "	6,450	3,150	900	—	10,500
1 " " "	2,150	1,050	—	—	3,200
Arvoden till extra lärare i sjökaptensklasser, beräknade å 150 kronor för undervisningstimme per vecka (150 × 36)	—	—	—	—	5,400
Arvoden till extra lärare i sjökaptens- och styrmansklasser, beräknade å 120 kronor för undervisningstimme per vecka (120 × 98)	—	—	—	—	11,760
Arvode till 1 extra lärare i skepparklass	—	—	—	1,200	1,200
Arvoden till extra lärare i skepparklasser, beräknade å 40 kronor för undervisningstimme per vecka (40 × 12)	—	—	—	—	480
Arvoden till extra lärare i 1:a och 2:a maskinistklasser, beräknade å 150 kronor för undervisningstimme per vecka (150 × 130)	—	—	—	—	19,500
Arvoden till extra lärare i 1:a och 2:a maskinistklasser, beräknade å 120 kronor för undervisningstimme per vecka (120 × 130)	—	—	—	—	15,600
Arvoden till 3 extra lärare i 3:e maskinistklasser	—	—	—	1,200	3,600
Arvoden till extra lärare i hälso- och förbandslära, beräknade å 7 kronor 50 öre för varje timmes undervisningsskyldighet (7: 50 × 480)	—	—	—	—	3,600
Till böckers, undervisningsmateriels och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m.	—	—	—	—	9,850
1 examensförrättare i 1:a och 2:a maskinistklasser	—	—	—	1,200	1,200
Till extra lärarkrafter vid behov, vikariatsarvoden m. m. enligt överstyrelsens bestämmande	—	—	—	—	9,000
Till Kungl. Maj:ts disposition	—	—	—	—	1,010
Summa kronor	—	—	—	—	168,500

Anmärkningar:

1:o. För föreståndare kan avlöningen efter 5 år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. För ordinarie lärare kan efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring avlöningen höjas varje gång med likaledes 500 kronor. Av varje ålderstillägg räknas 350 kronor till lönen och 150 kronor till tjänstgöringspenningarna.

2:o. Beträffande föreståndares och lärares rätt till åtnjutande av de i staten uppförda avlöningsförmåner gäller vad därom särskilt finnes stadgat.

3:o. Föreståndare åtnjuter fri bostad, som upplåtes av den stad, där skolan är belägen.